

УДК 94 (477)

Надія БЛИК

РОЛЬ БОГДАНА ЛЕПКОГО У ПОГЛИБЛЕННІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В СВІТОВИЙ КУЛЬТУРНИЙ ПРОЦЕС

У статті на основі архівних джерел та друкованих матеріалів досліджено роль Б. Лепкого у поглибленні інтеграції України в світовий культурний процес.

Ключові слова: національне відродження, Богдан Лепкий, інтеграція, культурний процес.

Богдан Сильвестрович Лепкий (1872–1941) належить до кола відомих громадсько-культурних діячів, які репрезентували перед світом український народ і його культуру, були носіями національної та релігійної традиції. Упродовж сорока років, які йому довелося прожити поза межами українських етнічних земель, митець, за словами сучасника, був “справжнім амбасадором українства серед чужинців... Хто тільки мав змогу зустрітися з ним, мусів виробити собі якнайкраще поняття про Україну” [1, с. 2]. Мету свого життя Б. Лепкий вбачав у тому, щоб відкрити Україну для світу, показати, хто такі українці, що внесли вони як нація у духовну скарбницю європейських народів. Актуальність цього завдання була незаперечною, оскільки для більшості українська нація залишалася маловідомою як самостійна культурно й політично свідомо національна спільнота.

Ім’я митця асоціюється, насамперед, з такою характеристикою його діяльності, як “амбасадор української культури у Польщі”. Це не випадково, оскільки багатогранна діяльність Б. Лепкого впродовж 1899–1914 та 1925–1941 рр. пов’язана, передусім, із польським середовищем.

Необхідність дослідження ролі Б. Лепкого у взаємозв’язках української і польської культур не заперечують праці З. Кузеля [2], В. Сімовича [3], Є.-Ю. Пеленського [4], М. Сивіцького [5], В. Лева [6], М. Ільницького [7], Ф. Погребенника [8], де означена проблема була висвітлена без залучення матеріалів із архівів України, Польщі, США. Науковою базою студії стали дослідження І. Лисяка-Рудницького [9], В. Вериги [10], О. Аркуші [11], Р. Людвіковського [12] про українсько-польські відносини того часу. Власне, розгляд різнобічної діяльності Б. Лепкого на шляху “європеїзації” українства крізь призму його соборницької концепції є надзвичайно актуальним у контексті євроінтеграції українського суспільства на початку XXI ст.

Аналізуючи взаємини двох автохтонних народів у Східній Галичині, де найгостріше відбувалося зіткнення інтересів різних верств українців та поляків, бачимо сприятливі умови для українсько-польської співпраці в Кракові, центрі польської наукової й літературно-мистецької культури кінця XIX – початку XX ст. У місті тоді діяла чисельна українська громада, основу якої становили студенти Ягеллонського університету, Медичної академії, Гірничої академії, Академії мистецтв. Українська проблематика була в Кракові настільки важливою, що в кількох гімназіях введено навчання руської (української) мови. Водночас, у краї відчували брак учителів-україністів з відповідною освітою, тому в 1894 р. у Ягеллонському університеті відкрили лекторат української мови під керівництвом професора Ю. Третьяка.

При підтримці О. Барвінського, члена Ради Шкільної Крайової у Львові, Б. Лепкий був переведений із 1 вересня 1899 р. на посаду суплента в державну гімназію св. Яцка у Кракові. Водночас, від 4 жовтня 1899 р. він став лектором української мови в Ягеллонському університеті. Склавши в 1910 р. екзамени з польської, української та латинської мов, діяч отримав право викладати на посаді “дійсного вчителя”, а згодом – професора. З 1909 до 1914 рр. він працював доцентом екзаменаційної комісії на Вищих державних учительських

курсах [13], на котрі приїжджали вчителі з усієї Галичини.

Незважаючи на велику зайнятість викладача, інтенсивну літературну діяльність, митець активно співпрацював з українськими та польськими культурно-громадськими установами. Як відзначив З. Кузеля, живучи в центрі польської культури, Б. Лепкий “не тільки не втратив нічого зі свого українського психічного типу, а й виріс у повний ріст... Це свідчить про сильну індивідуальність Лепкого, про його значіння національної традиції, яку він виніс з батьківської хати” [2, с. 41–42]. Діяч став центральною постаттю української краківської громади, осередками якої були філія товариства “Просвіта” та греко-католицька церква св. Норберта, зокрема проводив літературні вечори, ввів традицію постійних шевченківських академій [14, с. 47].

Своїм обов’язком Б. Лепкий вважав показати світові й найближчим сусідам – полякам неповторність України. Постійне життя на чужині наповнювало поетичну душу митця тугою за рідною землею, воно примусило “його перетворити свою хату на оазу українського життя і культури на чужинному пустарищі” [15, с. 9]. Дім Лепких у Кракові став своєрідним осередком українства, як пише З. Кузеля, його називали “жартівливо “українською амбасадом” [2, с. 42]. О. Луцький відзначив у цьому контексті: “Тут все мало дивний чар української хати при всій решті її західноєвропейської декорації. Тут і зимою, і на чужині пахло сіно наших полонин, грала подільська сопілка, цвіла вся рідна, далека Україна” [16, с. 105].

За час свого побуту Б. Лепкий підтримував дружні зв’язки з багатьма українцями. Як писав М. Голубець, “все, що українське, приїздило у Краків” зосереджувалося в домі Лепких [15, с. 9]. Тут гостювали діячі української культури (М. Коцюбинський, О. Кобилянська, А. Жук, М. Голубець, М. Бойчук, І. Северин, О. Новаківський, О. Курилас) та політики (О. Барвінський, К. Студинський, К. Трильовський, М. Грушевський) [2; 16; 17; 18]. Між ними тривали “довгі розмови на літературні, мистецькі й політичні наші питання, тут був український острів серед польського моря” [2, с. 42].

Гостями “амбасад” були польські літератори з гурту “Молода Польща” В. Оркан, Т. Міцінський, В. Фельдман, І. Седлецький, І. Бутринович. Дружні зв’язки єднали Б. Лепкого з польськими професорами Академії мистецтв А. Мальчевським, Л. Вичулковським, С. Виспянським, М. Станіславським, котрі знайшли в особі письменника цікавого співрозмовника та критика [19, с. 34]. За визначенням Р. Смика, польська культурна еліта надзвичайно цінувала Б. Лепкого, як авторитетного знавця України та її духу [20].

Ця співпраця була надзвичайно корисною для українців, оскільки Б. Лепкий ніколи не поривав зв’язків із батьківщиною, часто приїжджав у Східну Галичину як представник західноєвропейської культури. За словами М. Голубця, “мало котра з культурно-національних імпрез у краю відбувалася без його вступного слова чи рецитації віршів” [15, с. 9]. Ледве чи знайдеться хтось із відомих українських діячів того часу, з ким би Б. Лепкий не підтримував творчих взаємин. Митець листувався з І. Франком, О. Кобилянською, В. Стефаником, М. Павликом, М. Коцюбинським, В. Гнатюком, К. Студинським, Я. Весоловським, В. Лукичем, О. Барвінським, О. Маковеєм, товариством “Просвіта”, Науковим товариством ім. Шевченка у Львові [21]. Таким чином, у складних українсько-польських взаєминах того часу митець почав відігравати роль посередника на ниві громадсько-культурної співпраці, виступаючи послом української культури в Польщі, а польської в Україні.

Завдяки викладацькій роботі Б. Лепкий мав широкі взаємини з науковим осередком Кракова. Особливо жваву популяризаторську діяльність письменник розвинув під час виникнення “Слов’янського Клубу”, створеного за ініціативи професора філософії Ягеллонського університету М. Здзеховського. Метою товариства було інформувати польське суспільство про культурне життя слов’янських народів. Клуб об’єднав представників польської інтелектуальної еліти – Ф. Конечного, Т. Грабовського, Л. Василевського, Ф. Моравського, Я. Лося, К. Ніча та ін. [22, с. 221]. З українського боку до співпраці запросили Б. Лепкого, завдяки якому до роботи були залучені професори Львівського університету К. Студинський і О. Колесса, депутат сейму О. Барвінський.

21 грудня 1901 р. у Кракові відбулося офіційне відкриття “Слов’янського Клубу”.

Урочистість розпочав Б. Лепкий доповіддю “Про найновішу русько-українську літературу”. Виступ першим українського представника підкреслив, що саме українська проблематика займатиме почесне місце в діяльності клубу. Значення цієї події згодом польський публіцист окреслив так: “Праця Клубу розпочалася від Русі – і це знаменно. Визначаючи в русинах своїх найближчих братів, ми надали змогу виступити першому саме русинові, записуючи це як документ у літопис Клубу... Доповідь була прийнята з найбільшим визнанням. Жвава дискусія ствердила, наскільки одностайно члени Клубу зичать русинам успіху в справі піднесення національної культури” [23, с. 2].

Зближення українців і поляків на ниві культури мало на меті подолати негативні стереотипи, що панували в політичних взаєминах обох народів. Завдяки Б. Лепкому співпраця була корисною для всіх, насамперед для поляків, котрі через незнання української мови не мали змоги задовольнити свій інтерес до української культури. Так, у 1902 р. митець виступив у клубі з рефератом “Микола Гоголь”, у 1903 р. – “Василь Стефаник”, у 1904 р. виголосив доповідь “Музика М. Лисенка” [23, с. 3]. У лютому 1905 р. на засіданні, присвяченому поезії, Б. Лепкий ознайомив присутніх із фрагментами свого перекладу польською мовою “Слова о полку Ігоревім” [24, с. 163]. У листі до Я. Весоловського діяч згадав про засідання, приурочене пам’яті Т. Шевченка, де митець “мав 1 1/2 годинний виклад... про нашого генія, котрого польська преса не вміла гідно пошанувати – крім невеличких виїмків” [25, арк. 29].

Подією в діяльності товариства стало видання у січні 1905 р. першого числа місячника “Слов’янський Світ” (“Świat Słowiański”). Із часу створення друкованого органу Б. Лепкий редагував у ньому польськомовні розділи “Руська хроніка” та “Огляд руської преси”, в яких ставив за мету дати оцінку українським справам, а не просто робити компіляцію з українських газет. У колі зацікавлень автора “руських” рубрик були, насамперед, українсько-польські взаємини та їх висвітлення у галицькій пресі (“Руслані”, “Ділі”, “Галичанині”, ін.).

Б. Лепкий інформував не тільки про досягнення українців на культурній ниві, а й про революційні події 1905 р., виступивши як “полум’яний публіцист на захист свого народу” [26, с. 7]. З-під його пера вийшли статті “Наукове товариство ім. Шевченка у Львові”, “З руських праць та заходів”, “Переслідування української мови. Указ 1876 р.”, “Руські відлуння з-за кордону”, “Українське віче в Петербурзі”, “Русини в Думі”, “Що робить Україна?”, опубліковані впродовж 1905–1906 рр.

Допис “Наукове товариство ім. Шевченка у Львові” був присвячений першій науковій установі українців. Автор детально зупинився на устрої товариства, його фінансовому становищі, наголосив на ролі О. Барвінського, І. Франка, К. Студинського, М. Грушевського в історії розвитку інституції. Завдяки діяльності останнього було створено “вогнище української науки”: видавничу базу, бібліотеку, розвинуто широкі зв’язки з науковими закладами Європи. Тим самим Б. Лепкий доводив, що українці є нацією з великим інтелектуальним потенціалом. На закінчення статті автор подав широкий реєстр друкованих видань товариства, серед яких виділив для поляків “Історію України-Руси” М. Грушевського, як зразок праці, що “оперта на тривких народних основах і освітлена провідною ідеєю України” [27, с. 115].

У виступі “З руських праць і заходів” публіцист репрезентував для польського загалу діяльність товариств “Просвіта”, “Сокіл”, “Січ”, водночас, окреслив здобутки українського малярства на львівській виставці робіт І. Труша, К. Сосенка, М. Бойчука, які засвідчили, що “наш народ має величезний запас вродженого почуття прекрасного” [28, с. 205]. Завершив огляд повідомленням про будівництво нового українського театру у Львові, що стане значним внеском у духовну скарбницю українців.

Обидві статті, що об’єднані тематично, знайомили польське суспільство зі здобутками національного відродження українців кінця XIX – початку XX ст. Вони цікаві й з політичної точки зору. Так, Б. Лепкий, на відміну від інших авторів, вживав для означення свого народу національне ім’я “українці”, тоді як більшість дописувачів “Слов’янського Світу” користувалися терміном “русини”.

У статті “Переслідування української мови. Указ 1876 р.” публіцист зупинився на указі, що забороняв українську мову в Російській імперії, “затуляв уста 30-мільйонному народові” [29, с. 382]. Аналізуючи взаємини Польщі та Росії з Україною, Б. Лепкий прийшов до висновку, що сусіди завжди дивилися на Україну, “як на терен непевний і небезпечний” [29, с. 381]. Правляча російська верхівка бачила в мовному самовизначенні українського народу шлях до політичного відокремлення України від Росії. Як результат такої політики був виданий указ, що став “ляпасом, завданним усій цивілізації” [29, с. 383]. Статтю автор завершив висновком про самотність українського народу, який має свою давню історію, мову, традиції, що обумовлює його право на самостійний розвиток.

Роздуми на тему формування національної ідентичності Б. Лепкий продовжив у статті “Руські відлуння з-за кордону”. Вже на початку читаємо: “Вільний розвиток народу – це, передусім, вільний розвиток мови” [30, с. 31]. На думку автора, “мова – свята справа народу” [30, с. 31]. Виходячи з цих засад, публіцист доводив польському читачеві необхідність викладання в школах рідною мовою. Заключну частину статті діяч присвятив революційним подіям 1905 р. в підросійській Україні, які свідчили про поступове відродження українського руху.

З 1905 р. взаємини поляків з українцями почали охолоджуватися. Причини були різні. Так, “Слов’янський Світ” не викликав зацікавлення, якого заслуговував. Тому редактор видання, котре до цього часу було аполітичним [23, с. 2], почав пропагувати слов’янофільство “з польської точки зору”. Як і польська більшість, Ф. Конечний негативно ставився до революції в Росії, а в Україні події 1905 р сприймалися по-іншому. У цьому контексті розгорілася дискусія на одному із засідань товариства між Б. Лепким та польським проф. Соколовським на тему, чи Україна викристалізувалася вже в національну індивідуальність, чи ні. На думку митця, не могло бути двох поглядів на цю проблему, оскільки “Малоросія вже дозріла до політичного самоврядування” [31, с. 280].

Часопис широко інформував про революцію в Росії, критикуючи її як прояв руйнівної енергії народних мас. В іншому світлі ці події постали у статтях Б. Лепкого. Письменник, як християнин та гуманіст, виступав проти будь-яких проявів насилля, в той же час, у подіях 1905 р. митець бачив закономірний наслідок антинародної політики царату. Першому публічному виступові українців у жовтні того року присвячена стаття Б. Лепкого “Українське віче в Петербурзі”. Аналізуючи резолюцію зборів, публіцист підкреслив, що це крок політично свідомої нації, зокрема, він писав: “Якщо в Петербурзі знайшлося 2000 осіб, що прагнуть політичної самостійності, то очевидно, що тепер інші часи, ніж ті, коли не вірили в окремішність українського народу” [32, с. 295]. Ці слова, водночас, були закидом російському суспільству, котре зжилося з довголітнім державним шовінізмом і своїм мовчанням підтримувало антиукраїнську політику влади.

Виступ Б. Лепкого “Русини в Думі” продовжив тему активізації українського руху в Росії. У центрі уваги цього разу перші вибори до державної Думи та їх значення для України. Для Б. Лепкого вибори – вияв прав українського народу на самовизначення, котрі тепер захищатимуть у Думі українські послы. Публіцист ознайомив польський загал із партійною приналежністю обранців, 50 з яких об’єдналися у Думі в “Український Клуб”, що виступив за автономію України. Заключну частину статті автор присвятив огляду повідомлень про цю подію в українській пресі, котра по обидва боки Збруча радо вітала утворення української парламентської громади [33].

Останній публіцистичний виступ Б. Лепкого під промовистим заголовком “Що робить Україна?” присвячено піднесенню українського національно-культурного життя під впливом подій 1905 р. Автор статті доводив, що революція в Росії не обминула західноукраїнських земель, а, навпаки, знайшла там благодатний терен. Звідси висновок Б. Лепкого: “самостійність” стає “прагненням, котре, якщо не сьогодні, то завтра, проханням чи силою повинно сповнитися” [34, с. 457]. Автор навів приклади поширення мережі освітніх товариств, нових пресових видань у Східній Україні та за Збручем, що свідчило про пробудження української інтелігенції та повернення її до народу.

Таким чином, рубрики та статті Б. Лепкого на сторінках “Слов’янського Світу” знайомили польський загал із подіями політичного та культурного життя українців по обидва боки Збруча. За словами М. Сивіцького, “це була справжня енциклопедія, що показувала подробиці революції 1905 р. в Україні, здобутки і втрати народу, який в огні боротьби по століттях неволи дозрівав до державного життя. Такого збірника не мала вся українська преса” [14, с. 52].

Після поразки революції в Росії українсько-польські стосунки дедалі гіршали, що негативно позначилося на взаєминах у “Слов’янському Світі”. Еволюція місячника, що запозичив багато з ендецької програми, була далека Б. Лепкому, тому в 1907 р. діяч відійшов від співпраці з товариством. Однак невдача українсько-польського діалогу в “Слов’янському Клубі” не зупинила його у бажанні сприяти поліпшенню взаємин сусідніх народів. Митець не втратив особистих контактів із поляками, для яких він залишався безсумнівним авторитетом з українського боку, а його дім – “амбасадую” українства. Кредо письменника стали його слова: “режими і правління змінюються, народи остаються і мусять якомсь жити на сій землі” [35, арк. 14]. Вони підкреслюють послідовну позицію діяча, котрий вслід за О. Барвінським та представниками українських клерикальних сил виступав за налагодження мирних взаємин між народами на ниві культури, науки, освіти.

Продовженням польсько-українського діалогу стала тісна співпраця діяча з В. Липинським, який у 1903–1912 рр. навчався в Кракові. Б. Лепкого захопила ідея повороту спольщеної української шляхти до українства. У домі письменника “повсталала думка видавати для Українців польської культури на Україні окремий краєвий орган, щоб притягти до роботи для України спольщену інтелігенцію, потомків колишньої козацької старшини” [3, LXXII]. Цей задум реалізував В. Липинський у формі польськомовного журналу “Przegląd Krajoowy”, що виходив упродовж 1909 р. у Києві. На сторінках видання було надруковано культурологічні праці Б. Лепкого про Ю. Словацького, В. Барвінського, спогади митця про К. Володковича, його переклад “Слова о полку Ігоревім” та окремі зразки творчості Лепкого-поета [36, с. 221]. Сучасні польські дослідники серед співробітників, пов’язаних із редакцією, називають “багато знаменитостей, і то як поляків, так і українців. Слід згадати постаті такого рівня, як Б. Лепкий чи менш відомий у Польщі С. Єфремов... До “Przeglądu” писали також історик і політик Д. Дорошенко, письменник В. Стефанік. Серед поляків найбільшої знаменитістю був Л. Василевський, політик і історик, близький соратник Ю. Пілсудського” [37, с. 71]. Отже, постать діяча була авторитетною як для українського, так і для польського загалу.

Від часу побуту в Кракові Б. Лепкий товаришував із відомим польським письменником В. Орканом, популяризатором української культури між поляками. Результатом їх співпраці стало, насамперед, видання перекладів новел українських митців “Młoda Ukraina” (1907), яке отримало схвальні відгуки в українській та польській пресі того часу. У 1913 р. між Лепким і Орканом велася розмова про видання польськомовної історії української літератури, але початок Першої світової війни завадив реалізації цього задуму [38, арк. 205].

Від 1914 до 1925 рр. Б. Лепкий перебував у вимушеній еміграції, спочатку в Австрії, а потім у Німеччині. Відомому вченому запропонували очолити кафедру історії української літератури в новоствореному Українському науковому інституті в Берліні [6, с. 106], але він мріяв повернутися на рідну землю. 14 березня 1923 р. в Парижі визнано Східну Галичину територією Польщі, котра повинна надати красві автономію та відкрити український університет. Ухвалою польського сейму про воеводську автономію було започатковано підготовчу роботу під керівництвом Ягеллонського університету. З того приводу професор краківського університету, в минулому співробітник Б. Лепкого у “Слов’янському Клубі”, Я. Лось писав: “Проектуючи відкриття українського університету, польський уряд на мою просьбу почав спроваджувати українських учених, що скиталися по чужині, в тому числі професора Б. Лепкого” [14, с. 76]. Письменник був інформований про ці плани, під кінець 1925 р. родина Лепких повернулася до Кракова [18]. Митець продовжив свою педагогічну кар’єру з грудня 1925 р. у гімназії св. Анни, згодом в ІХ гімназії [39, с. 346].

У 1926 р. в Ягеллонському університеті відкрито новий факультет – Слов'янську студію, при якій працювало дві кафедри україністики: мови та літератури, як основа майбутнього українського університету. Слов'янську студію, в т. ч. кафедру мови, очолив І. Зілинський, кафедру літератури (в офіційних документах – “Literatury guskiej (ukraińskiej)” – Н.Б.) посів Б. Лепкий. Від 1 березня 1927 р. діяч працював як заступник професора [39, с. 346], з 1 січня 1935 р., відповідно до постанови Президента II Речі Посполитої, його найменовано надзвичайним професором університету [13].

Польсько-українська війна була головною причиною втрати української самостійності на початку ХХ ст. Ця обставина відіграла не останню роль у складних українсько-польських взаєминах 30–40-х рр. Слід відзначити, що у 1925 р. Б. Лепкий опинився в Кракові як громадянин нової держави – відродженої Речі Посполитої, що різко змінювало його статус. Так, перш ніж приступити до виконання обов'язків викладача Ягеллонського університету, він підписав 3 лютого 1926 р. присягу про вірність Польській Республіці. Однак, заповнюючи службові анкети, Б. Лепкий завжди чітко зазначав свою національність: “należe do państwu ukraińskiej” [13].

При виступах перед студентами, серед яких були українці й поляки, перед Лепким-викладачем стояло складне політичне завдання – створення атмосфери українсько-польської співпраці. Як писав М. Голубець, “своє становище університетського лектора, а відтак професора української літератури, використовував Лепкий з усією відповідальністю справи, при чому лекції й виклади Лепкого належали до справжніх симпозіумів” [15, с. 10]. Зі спогадів колишніх студентів перед нами постає улюблений всіма викладач, ерудований вчений, прекрасна людина.

Заняття Б. Лепкий проводив до 1937 р. в залі 32 “Колегіум Новум”. Невелика аудиторія, що вмщувала до 60 чоловік, завжди була повна слухачів, хоча студентів-україністів налічувалось 12–14 осіб. (На українознавчих студіях навчалася молодь зі Львова, Тернополя, Коломиї, Станіславова, Перемишля – Н. Б.). Виступи Б. Лепкого приваблювали й студентів інших факультетів (медицини, права, германістики), навіть інших навчальних закладів Кракова. “Відвідували його виклади польські письменники, журналісти, політики” [40, с. 155–156]. Приходили ті, що “цікавились українською літературою, або просто, щоби побачити і почути” письменника Б. Лепкого, автора “Мазепи” [41, с. 216].

У загальному викладі Б. Лепкий подавав історію української літератури від княжої доби до І. Франка, розподіляючи матеріал у хронологічній послідовності. У спеціальному викладі розкривав теми: “Марко Вовчок”, “М. Шашкевич”, “П. Куліш”, “В. Стефаник”, “І. Франко”, “Хроніка княжої доби”, “М. Грушевський та його історія літератури”, “Роль І. Тобілевича в історії українського театру”, “Слово о полку Ігоревім”, ін. Викладав Б. Лепкий і на теми українсько-польських взаємин: “Українська школа в польській літературі”, “Україна у творах Ю. Словацького”, “Слово о полку Ігоревім в польських перекладах”, “Пан Тадей” А. Міцкевича у перекладі М. Рильського” [40, с. 155]. Зміст лекцій професор не обмежував аналізом окремих творів митця, а охоплював постать на тлі доби, творчий доробок аналізував з різних аспектів, наприклад, на викладах про Т. Шевченка розглядав проблеми: Шевченко – життя і творчість; Шевченко та його доба; наукові дослідження спадщини Кобзаря; Шевченко у польських перекладах тощо [14, с. 85].

До лекцій Б. Лепкий готувався надзвичайно старанно. Пам'ять мав феноменальну, тому ніколи не читав “з паперу”, а говорив “з душі до душі” [42, с. 4], умів захопити слухача, пробудити пошану до визначних представників красного письменства. Його виклади були “пересипані” уривками з творів українських класиків, декламуючи які, професор відкривав такі риси української культури, як гуманізм та патріотизм. Як писав Л. Лепкий, “варто було послухати бодай інтерпретацію Шевченківських поезій у цій мистецькій декламації” [18, с. 199]. Власне, чуттєвий елемент у лекціях Б. Лепкого грав основну роль, і без нього, за словами сучасників, важко уявити його виступи. “Дехто говорив, що Лепкий не викладає, проповідує, голосить історію української літератури” [40, с. 160]. М. Голубець у цьому контексті відзначив: “Так гарно, так тепло, так інтимно, як говорив Лепкий про літературу, не вмів говорити ніхто з

його сучасників. Франко реєстрував літературні постаті і явища як філолог, Єфремов – як публіцист, єдиний Лепкий підходив до питань літератури як поет” [15, с. 19].

Одне тільки звучало дисонансом: він, українець, говорив про українську літературу польською мовою. Була в цьому “ненатуральність”, яку відчували і студенти, і викладач. Після лекцій розпочинався семінар українською мовою – і “якби проривалася якась заслона. Оживлялися студенти, і при кафедрі стояла, ходила, жестикулювала інша, молодша постать”, – писав у спогадах вільний слухач П. Львович [41, с. 216]. На семінарах пропагували самостійну роботу серед студентів. Теми Б. Лепкий давав різні, як от: “Прикмети романтичної доби в українській літературі”, “Романтизм у поезії Т. Шевченка”, “Народна пісня”, “Строфа в “Кобзарі” Шевченка”, “Суєта” і “Дядя Ваня”, “Гуцульщина в повістях Ю. Федьковича”, “Переклади М. Рильського”, “Роль прикметників у творах Т. Шевченка”, ін. [43]. Таким чином, митець прагнув передати своїм студентам якнайбільше знань з предмета, щоб молода людина після закінчення українознавчих студій була якнайкраще підготовлена до культурно-освітньої праці на батьківщині.

Б. Лепкий поєднував викладацьку роботу з активною науковою діяльністю, в якій підкреслював необхідність українського “єднання зі світом”, як передумови наших успіхів. Професор Ягеллонського університету підтримував широкі контакти з науковими установами Польщі. Так, у 1932 р. з ініціативи польського уряду засновано Український Науковий Інститут у Варшаві, завдання якого полягали у дослідженні економіки, історії та культури України й підготовці наукових кадрів. Б. Лепкий, як член керівництва, розробив план роботи “Комісії для дослідження польсько-українських проблем” [13], створеної в 1933 р. Інститут розвинув жваву діяльність, видавши понад 40 томів наукових праць і випустивши 16 томів творів Т. Шевченка, де Б. Лепкому належало редагування XIV тому, що містив польськомовні переклади творів Кобзаря. Активно співпрацював письменник із краківським відділом Товариства Східної Європи і Близького Сходу, в працях якого вийшло його дослідження “Під пам’ятником Петру I” [44], в якому проведено “аналогію між поглядами трьох найбільших слов’янських поетів на російський царат, а саме у третій частині “Dziadow” Міцкевича, поеми “Сон” Шевченка і “Мідному вершнику” Пушкіна” [13]. Результатом співпраці Б. Лепкого з Польською Академією наук була участь у роботі над “Польським біографічним словником”.

Викладав Б. Лепкий в Інституті досліджень національних проблем та Інституті досліджень Сходу у Варшаві, Науково-дослідному інституті Східної Європи у Вільно, на міжнародних курсах у Гдині [13]. Популяризації української культури серед поляків сприяли лекції Б. Лепкого в навчальних закладах Варшави, Вільна та інших міст Польщі, про що свідчать запрошення на виклади, які збереглися в архіві Ягеллонського університету [45]. Б. Лепкий співпрацював з Літературним товариством ім. А. Міцкевича, Польським філологічним товариством, Польським історичним товариством, Польсько-угорським товариством, Колом полоністів, Академічним колом Креси у Кракові. Від 1925 р. він був співробітником Українського Наукового Інституту в Берліні та Українського Вільного Університету у Празі, брав участь у польських і міжнародних наукових конгресах та з’їздах славістів [45]. Цей перелік свідчить, якою всебічною була наукова діяльність професора Ягеллонського університету в міжвоєнний період. Довголітня праця Б. Лепкого на науковій та викладацькій ниві була відзначена не тільки почесними нагородами українських установ, а й бронзовою медаллю Ягеллонського університету (диплом підписаний 10 травня 1938 р.) [13].

У 30–40-х рр. Б. Лепкий значно активізував свою співпрацю з поляками як громадський діяч, публіцист, промовець, перекладач. Він активно співпрацював із такими відомими польськими виданнями, як “Biuletyn Polsko-Ukraiński”, “Sprawy Narodowosciowy”, ін. Як українцям, так і полякам були широко відомі патріотичні виступи митця з нагоди ювілеїв Ю. Словацького, Я. Кохановського, Т. Шевченка, І. Франка, В. Стефаника, І. Мазепи, М. Шашкевича, С. Петлюри, на святкуванні 950-ліття хрещення Русі та інших академіях, що відбувалися в краї [18, с. 199–200].

У 1938 р. за визначні заслуги на ниві українсько-польського порозуміння президент

Речі Посполитої іменував Б. Лепкого сенатором. Напередодні Другої світової війни українсько-польські взаємини залишалися вкрай напруженими. Однак Б. Лепкий, як прихильник мирного порозуміння між поляками та українцями, розглядав парламентську діяльність як дієвий засіб у відстоюванні інтересів українського шкільництва, котре зазнавало переслідувань з боку польської адміністрації. Незадовільному станові української освіти була приурочена промова діяча в Сенаті, в якій він підкреслив необхідність навчання рідною мовою, що є засобом піднесення національної культури та свідомості. Виступ українського сенатора під промовистою назвою “Велика традиція українського народу не дасть йому загинути” був надрукований у львівському часописі “Новий час” [46], що дало змогу ознайомитися з ним найширшим колам суспільства.

У прагненні до “європеїзації” та інтенсивного включення української культури до світового культурного процесу Лепкий-перекладач відіграв велику роль у популяризації духовного доробку своєї нації серед поляків. З цією метою він звернувся до “Слова о полку Ігоревім”, переклад якого вийшов друком у 1905 р. у Кракові. І. Франко зазначив, що Б. Лепкому вдалося дати “полякам більше, ніж вони самі зуміли засвоїти собі за сто літ від опублікування “Слова...” [47, с. 588]. Критик підкреслив, що перекладач, на відміну від попередників, увів у роботу елементи усної народної творчості, характерної для стилістики “Слова...”, завдяки чому “повстала поезія” і “здається нам, що співає сам люд словами д. Лепкого” [47, с. 593]. Цієї думки дотримується і сучасна польська критика [48, с. 85; 49, с. 347].

У 1906 р. був виданий збірник новел М. Коцюбинського “В путях шайтана” у польськомовному перекладі Б. Лепкого [50], який став першим кроком у репрезентації полякам новаторства модерніста. У 1908 р. вийшла збірка новел українських прозаїків “Młoda Ukraina”, яка побачила світ завдяки невтомній праці Лепкого: саме він зібрав матеріал, переклав твори польською, написав характеристики всіх авторів, виконав портрети до видання. На сторінках багатьох часописів були вміщені прихильні рецензії на книгу перекладів. Я. Дем'янюк у “Слов'янському Світі” вихід збірки подав як перший захід такого типу в польській літературі [51, с. 50–53]. А рецензент ківського часопису “Przegląd Krajowy” писав про художню вартість перекладу так: “Книжку належить привітати як рідкісного птаха. Не відганяймо його від наших стріх, приймемо, запросимо до хати, нехай нам добрі вісті повідає про те, що роблять, мислять і чують наші співбивателі – діти одної землі” [52, с. 8].

Продовженням співпраці Б. Лепкого з В. Орканом стало видання у 1910 р. польськомовного томика новел молодомузівця М. Яцківа з передмовою В. Оркана, а в 1911 р. збірки польськомовних перекладів С. Твердохліба “Антологія сучасних українських поетів” [14, с. 68–69]. Таким чином, співпраця Лепкого з Орканом спричинилася до популяризації української літератури серед польського загалу навіть в атмосфері зростаючого антагонізму.

У 30-х рр. Б. Лепкий активізував свою перекладацьку діяльність як шевченкознавець, співпрацюючи з Українським науковим інститутом у Варшаві у виданні творів Т. Г. Шевченка як редактор перекладів поезій Кобзаря на польську мову. XIV том перекладів містив 101 твір Шевченка в 106 перекладах, що вийшли з-під пера 32 перекладачів, серед яких 7 були українцями: Б. Лепкий, П. Зайцев, О. Левицький, О. Процик, Р. Тарашкевич, С. Твердохліб, С. Чарнецький. 25 творів (поєми “Тополя”, “Катерина”, “Сон”, “Неофіти”, шедеври громадянської (“Заповіт”, “Мені однаково”), пейзажної (“Сонце заходить...”, “Ой діброво, темний гаю...”), особистої лірики (“Думи мої...”, “Заросли шляхи тернами...”, “Минають літа молодії”) та ін. – Н.Б.) належали Б. Лепкому [див.: 53], який зумів розкрити ідеї Кобзаря, а через них змалювати духовне обличчя українства. Тому переклади Б. Лепкого не раз передруковували, а окремі були вміщені в антологіях 70-х рр., що є свідченням їх мистецької вартості, незважаючи на час та історичні обставини [36, с. 212–320].

У 30-і рр. Б. Лепкий вийшов на сторінки польської преси з перекладами творів О. Кобилянської, М. Коцюбинського, П. Куліша, Ю. Федьковича, І. Франка, М. Старицького, Л. Глібова, М. Рильського, П. Тичини, Є. Плужника, М. Драй-Хмари, зразками народнопісенної творчості [36, с. 212–320; 14, с. 79], які в майбутньому мали становити основу запланованої

“Антології української поезії та прози”, однак друк видання перервала Друга світова війна.

Зміцненню українсько-польських взаємин сприяла польськомовна діяльність Лепкого-вченого. Як викладач діяч відчував брак підручників, тому в 1928 р. підготував “Zarys literatury ukraińskiej”(1930). У розділі “Kraj, narod, kultura” автор подав географічну характеристику території, дані про склад населення, економічно-історичний розвиток і культурні надбання краю. Наступних два розділи присвятив проблемі виникнення писемності. Щодо становища української мови Б. Лепкий зазначив, що вона є рівноправною серед слов’янських мов, тим самим довів абсурдність твердження, ніби українська мова – діалект російської [54].

Літературні явища автор розглянув на тлі культурно-історичних процесів, починаючи від епохи Київської Русі, з якою митець пов’язував зародження української державності, до Першої світової війни. Історію літератури Б. Лепкий розпочав від усної народної творчості, що віддзеркалювала духовну культуру України від дохристиянських часів. Здобуткам давньої української літератури, на думку критиків, Б. Лепкий приділив надто багато місця [6, с. 237; 14, с. 84]. Таку структуру роботи автор вибрав свідомо: “Ця книжка є першою спробою зображення української літератури польською мовою... Автор мав на думці читача, який не знає України, і тому намагався познайомити його з нею. Адже на літературу він дивиться як на продукт краю і народу, як на рівнодійну психофізичних властивостей народу, його переживань і творчої енергії. Література першого періоду є подекуди спільною власністю Росії й України, звідси проблеми, котрі вимагали детальнішого обговорення. В результаті цього на відроджену літературу залишилось місця небагато...” [55, с. 267]. Починаючи від давньої літератури до творчості І. Франка, Б. Лепкий подав переклади уривків з кращих творів. Доробок вченого мав надзвичайно важливе значення для поляків, котрі на той час “не мали польського нарису історії української літератури” [56, с. 10]. Про цінність підручника свідчить звернення до нього польського славіста М. Якубця при укладанні антології “Literatura ukraińska. Wypisy” (1962) та нарису “Literatura ukraińska” (1989) [56, с. 625; 57, с. 122].

Як своєрідне продовження “Zarys-y” про 1914–1932 рр. Б. Лепкий написав статтю “Kilka zagadnien z literatury ukraińskiej” (1933), опубліковану у варшавському місячнику “Sprawy Narodowosciowe”. Автор познайомив читача з українською літературою першої половини ХХ ст., котра виконувала об’єднуючі функції – зв’язувала “порозривані частини національного організму” [58, с. 322].

У 1933 р. вийшов нарис Б. Лепкого “Literatura ukraińska” [60]. Для польського читача це був своєрідний довідник, зі сторінок якого можна було отримати інформацію про розвиток української літератури, вплив на неї культури Заходу. Не минув вчений увагою досягнення літературної критики, мовознавства, етнографії, наприкінці подав бібліографію. Таким чином, діяльність Б. Лепкого-вченого ставила за мету подолати слабку обізнаність польського читача з літературним доробком найближчого сусіда, доля якого надовго зрослася з історією Польщі. Безперечною заслугою діяча було підкреслення європейського характеру творчості українських митців, зв’язку української літератури зі світовою.

Оцінюючи місце Б. Лепкого у контексті європейської культури, не можна оминати і того факту, що твори письменника перекладали іншими мовами, і це сприяло ознайомленню з ними широких читачьких кіл, обміну духовними цінностями між народами. Сприйняття митця в іншому національному середовищі – це завжди складний процес, оскільки він пов’язаний не лише зі ставленням до творчої особистості, а й до тієї літератури, представником якої він є. Те, що творчістю Б. Лепкого зацікавилися польські, чеські, німецькі, сербські, єврейські, угорські, англійські літератори, свідчить про силу його таланту, значимість ідейного змісту творів, у яких постала Україна, минула та сучасна, говорила сама душа українського народу.

Першими по-справжньому оцінили Лепкого-письменника представники слов’янських літератур, ближчих до України мовою, культурою, історією. У контексті нашого дослідження постає питання, хто перекладав твори письменника польською? Це поляки: В. Оркан, Я. Нементовський, Ф. Гвіждж, Е. Лапський, Л. Наворський, Г. Холендер; з українців –

С. Твердохліб. Їх переклади прози та поезії Б. Лепкого друкували у польських виданнях “Krytyka”, “Kurjer Lwowski”, “Przegląd Krajowy”, “Naprzod”, деякі з них вміщені в антологіях [36, с. 221–322]. Митець став відомим як прозаїк у Польщі завдяки роману “Мотря” у перекладі М. Лазар-Беньковської в 1937 р. Гостра критика історичної прози Б. Лепкого в УРСР у 30-х рр., звинувачення автора “Мазепи” в націоналізмі та, як наслідок, заборона його імені й спадщини на українських землях, і, навпаки, підтримка діяльності Б. Лепкого у міжвоєнній Польщі, зокрема, переклад польською мовою історичної епопеї українського письменника, свідчили про значну роль митця в поглибленні українсько-польських відносин на засадах гуманізму та демократії, що було протилежним духові більшовизму того часу.

Таким чином, Б. Лепкий займає визначне місце в українсько-польських взаєминах. Завдяки його громадсько-культурній діяльності польський Краків став частиною української історії ХХ ст., а Ягеллонський університет – осередком наукового пізнання культурних здобутків української нації. Центром українського життя завжди залишався дім Лепких, який був українською “амбасадом”. Його атмосфера, пройнята щирим українським патріотизмом, сприяла тому, що не один європеєць навчився поважати український народ у його прагненні до незалежності. У контексті популяризації української літератури надзвичайно цінною є перекладацька та наукова діяльність Б. Лепкого, в якій діяч вбачав національно-політичну та культурно-просвітню місію. Митець прагнув довести, що український народ створив цінності, котрі забезпечили йому почесне місце в світовому культурному процесі. Творчість письменника ще за життя вийшла далеко за межі України, стала надбанням багатьох літератур світу, сприяла і нині сприяє взаєморозумінню та культурному співробітництву між народами.

Список використаних джерел

1. *Горняткевич Б.* Пам’яті проф. Б. Лепкого // Америка (США). – 1963. – Ч. 57. – С. 2.
2. *Кузеля З.* Богдан Лепкий // Золота Липа. Ювілейна збірка творів Богдана Лепкого з його життєписом, бібліографією творів і присвятами. Зладив Зенон Кузеля. (Далі – Золота Липа). – Берлін: Укр. Слово, 1924. – С. 9–89.
3. *Верниволя В.* (Сімович В.). Богдан Лепкий // Лепкий Б. Писання: У 2 т. – Т. 1. – Київ, Ляйпціг: Українська Накладня, 1922. – С. I–IXXVII.
4. *Пеленський С.-Ю.* Богдан Лепкий. – Львів: Укр. школа, 1932. – Ч. 6–9. – С. 95–99.
5. *Сивіцький М.* Краківський амбасадор української культури // Церковний календар (Варшава). – 1972. – С. 118–134.
6. *Лев В.* Богдан Лепкий. 1872–1941. Життя і творчість // Записки НТШ. – Т.СХСІІІ. – Нью Йорк, 1976. – 329 с.
7. *Льницький М.* “Найпопулярніша постать на галицькому ґрунті...” // Лепкий Б. Твори: У 2т. – Т.1. – К.: Дніпро, 1991. – С. 5–29.
8. *Погребенник Ф.* Богдан Лепкий. – К.: Знання, 1993. – 64 с.
9. *Лисяк-Рудницький І.* Історичні есе. В 2 т. – К.: Основи, 1994. – Т. 1. – 483 с.;
10. *Верига В.* Нариси з історії України. – Л.: Світ, 1996. – 448 с.
11. *Аркуша О.* Галицький сейм: виборчі кампанії 1889 і 1895 рр. – Л., 1996. – 173 с.
12. *Ludwikowski R.* Rett. Szkice na temat galicyjskich ruchów i myśli politycznej (1848-1892). – Kraków, 1980. – 191 s.
13. *Архів Ягеллонського університету (Краків)* (далі – АЯУК). – S II 619; 14. *Сивіцький М.* Богдан Лепкий: життя і творчість. – К.: Дніпро, 1993. – 254 с.
15. *Голубець М.* Життєвий шлях Б. Лепкого // Богдан Лепкий. 1872–1941. Зб. у пошану пам’яті поета. – Краків, Львів: Укр. в-во, 1943. – С. 8–12.
16. *Луцький О.* Богдан Лепкий у Кракові // Золота Липа. – Берлін, 1924. – С. 102–107.
17. *Трильовський К.* Богданові Лепкому – поздоров // Золота Липа. – Берлін, 1924. – С. 107–113.
18. *Лепкий Л.* На маргінесі “Казки мого життя” // Лепкий Б. Казка мого життя. – Нью Йорк: НТШ, 1967. – С. 181–220.
19. *Горняткевич Д.* Богдан Лепкий як маляр // Богдан Лепкий. Зб. у пошану... – Краків, Л., 1943. – С. 33–37.
20. *Спогади Р.* Смика (США), племінника Б. Лепкого, записані в 1996 р.
21. *Білик Н.* Богдан Лепкий: життя і діяльність. – Тернопіль: Джура, 2001. – 172 с.;
22. *Solak Z.* Marian Zdziechowski i Klub Słowiański // Studia historyczne. – W., Kraków. – 1987. – Z. 2 (117). – R. XXX. – S. 219–239.
23. *Klub Słowiański w Krakowie.* Sprawozdanie z trzechlecia // Świat Słowiański. – 1905. – № 1. – S. 2–9.
24. *Л.В.* Kronika // Świat Słowiański. – 1905. – № 1. – S. 163.
25. *Лист Б. Лепкого до Я. Веселовського* // ЦДІАЛ. – Ф. 381, оп. 1, спр. 43.

26. *Ткачов С. В.* Публіцистика Б. Лепкого на сторінках краківського “Слов’янського Світу” // Тези доповідей 1-ї Терноп. обл. наук. іст.-краєзн. конф. – Ч. III. Секція V. – Тернопіль, 1990. – С. 7–8.
27. *Łepki B.* Towarzystwo naukowe imienia Szewczenki // Świat Słowiański. – 1905. – № 1. – S. 109–119.
28. *Łepki B.* Z ruskich prac i zabiegów // Świat Słowiański. – 1905. – № 1. – S. 198–206.
29. *Łepki B.* Przesładowanie ukraińskiej mowy. Ukaz z r. 1876 // Świat Słowiański. – 1905. – № 1. – S. 380–385.
30. *Łepki B.* Ruskie echa z-za kordonu // Świat Słowiański. – 1905. – № 7. – S. 31.
31. *Z powodu kongresu ziemstw* // Świat Słowiański. – 1905. – № 7. – S. 280.
32. *Łepki B.* Wiek ukraiński w Petersburgu // Świat Słowiański. – 1905. – № 7. – S. 292–295.
33. *Łepki B.* Rusini w Dumie // Świat Słowiański. – 1906. – № 1. – S. 398–405.
34. *Łepki B.* Co robi Ukraina? // Świat Słowiański. – 1905. – № 7. – S. 456–462.
35. *Лист Б. Лепкого до О. Барвінського* // ВРЦНБЛ. – Ф. 1655, п. 10.
36. *Українська література в загальнослов’янському і світовому літературному контексті: У 5 т. – Т. 5.* Українська література в країнах Центр. і Півд.-Сх. Європи. Матеріали до бібліографії. – К.: Наук. думка, 1994. – 614 с.
37. *Дільонгова Г., Філіпович М.* Вацлав Липинський – співзасновник і редактор “Przeglądu krajowego” (1909–1910) // В’ячеслав Липинський. Історико-політологічна спадщина і сучасна Україна. Матеріали міжнар. наук. конф. – К., Філадельфія. – 1994. – С. 68–76.
38. *Відділ рукописів бібліотеки Ягеллонського університету (Краків) (далі – ВРБЯУК).* – Ф. 8619; 56. ВРБЯУК. – Ф. 86–42.
39. *Jakóbiec M.* Łepkyj (Łepki) Bohdan Nestor // Polski słownik biograficzny. – Kraków, 1973. – Т. XVIII. – S. 345–347.
40. *Геник-Березовський Ю.* Богдан Лепкий – професор університету // Слово пламенем взялося. – Торонто: Євшан-Зілля, 1972. – С. 154–163.
41. *Львович П.* Професор Богдан Лепкий // Повернення Україні Богдана Лепкого. Кн. друга. – Зібрав і видав д-р Р. Смик. – Чикаго–Україна, 1996. – С. 215–219.
42. *Яворська-Копач О.* Незабутня постать // Новий шлях (Канада). – 1986. – Ч. 28–29. – С. 2.
43. *АЯУК.* – Ф. Д XV-2; 64. Михальчишин Я. Він любив свій народ // Михальчишин Я. З музикою крізь життя. – Л.:Світ, 1992. – С. 15–17.
44. *Łepki B.* Pod pomnikiem Piotra I // Puzsikin. – Praci Towarzystwa dla badań Europy Wschodniej i Bliskiego Wschodu. – Kraków, 1939. – Nr. XVI–XII. – Т. 2. – S. 242–267.
45. *АЯУК.* – Ф. Д XV-4.
46. *Велика традиція українського народу не дасть йому загинути* // Новий час. – 1939. – Ч. 63–65.
47. *Vivus.* З поля нашої поезії // Літературно-Науковий Вістник. – 1906. – Кн. 3 – Т. 33. – С. 588–594.
48. *Obrembska-Jabłońska A.* Słowo o wyprawie Igora. – W., 1954. – S. 85–86.
49. *Jakóbiec M.* Łepkyj (Łepki) Bohdan Nestor // Polski słownik biograficzny. – Kraków, 1973. – Т. XVIII. – S. 345–347.
50. *Kociułyński M.* W petaach szatana. / Przełożył N. M. – Brody, 1906. – 221 s.
51. *Demianczuk J.* “Młoda Ukraina”. Wybór nowel // Świat Słowiański. – 1909. – № 9. – S. 50–53.
52. *N.Z.* // Przegląd Krajowy. – 1909. – № 9. – S. 50–53.
53. *Шевченко Т.* Повне видання творів. – Т. XIV. – Переклади поезій на польську мову. За ред. Б. Лепкого. – Варшава, Львів: Український Науковий Інститут, 1936. – 386 с.
54. *Zarys literatury ukraińskiej.* Podręcznik informacyjny przez Bohdana Łepkiego. – Warszawa–Kraków: “Słowianie”, 1930. – 272 s.
55. *Od autora* // Zarys literatury ukraińskiej... – Warszawa–Kraków, 1930. – 272 s.
56. *Jakóbiec M., Hołyńska-Baranowa T.* Literatura ukraińska. Wypisy. – W., 1962. – 644 s.
57. *Jakóbiec M.* Literatura ukraińska // Dzieje literatur europejskich pod redakcją W. Floryana. – W.: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1989. – Т. III, cz. 1. – S. 532–533;
58. *Łepki Bohdan.* Kilka zagadnień z literatury ukraińskiej // Sprawy Narodowościowe. – 1933. – Nr. 4. – S. 321–332.
59. *Łepkyj B.* Literatura ukraińska. – W., 1933. – Т. 4. – S. 519–538.

Nadia Bilyk

BOHDAN LEPKY’S ROLE IN DEEPENING THE INTEGRATION OF UKRAINE INTO THE GLOBAL CULTURAL PROCESS

On the basis of the archives documents and published materials B. Lepkyi’s role in deepening of the integration of Ukraine into the global cultural process has been investigated in the article.

Key words: Bohdan Lepkyi, national revival, integration, cultural process.